

TÜRK KÜTÜPHANECİLER DERNEĞİ TARAFINDAN HALK KÜTÜPHANELERİNE İLİŞKİN GÖZLEMLENEN SORUNLAR VE ÖNERİLER

1. PERSONEL

- Tek personelle açık tutulmaya çalışılan ve bu nedenle sadece tabeladan ibaretmiş gibi algılanan bazı halk kütüphaneleri, Bakanlık için de olumsuz bir imaj oluşmasına neden olurken halkın kütüphane algısı da olumsuz yönde gelişiyor.
- Personeli sayıca kısmen yeterli olan bazı kütüphanelerde ise, çalışanların yine büyük oranda mesleğe bakış açıları maalesef olumsuz. Motivasyonları eksilmiş. Mesleki bilgilerini güncellemede istekli değiller. Bakanlığın, taşradaki personeli önemsemediğini düşünüyorlar.
- Bakanlık, yeni kütüphaneci alma konusunda maalesef yeterince hevesli gözüküyor ya da yeterli çaba gösterilmiyor. Yeni kütüphaneciler, genelde kütüphaneci personeli olmayan kütüphanelere gönderiliyor. Bu durum aday kütüphanecilerin daha işin başında bocalamasına neden oluyor. Ve ilk fırsatta büyük şehirlere tayin istemelerine neden oluyor. Bu süreç kütüphanelerin hizmet üretimine olumsuz yansıyor.
- Teknik Hizmetler Sınıfına geçildikten sonra Üniversite Kütüphanelerinde çalışan kütüphaneciler ile özlük hakları anlamında bir fark kalmadığı için yeni mezun kütüphaneciler artık halk kütüphanelerini daha çok tercih etmeye başladılar. Bu nedenle geçmiş yıllara göre daha başarılı ve nitelikli adaylar Bakanlık bünyesine katılmaya başladı. Bu durum Bakanlık için bir avantaj. Genel Müdürlük bu genç kütüphanecilerin yeteneklerinden daha fazla yararlanılmalı.
- Tüm olumsuzluklara rağmen, ülke standartlarının üzerinde başarılı hizmetler sunan kütüphanelerin bulunması sevindirici. Bu kütüphaneler, diğer kütüphanecilere de örnek olmaktadır. Türk Kütüphaneciler Derneği de bu kütüphaneleri Kütüphane Haftalarında ödüllendirerek, kütüphaneler arasında yaratıcı hizmet üretme yönünde olumlu katkı sağlamaktadır.
- Halk kütüphaneleri çalışanları kamu çalışanları arasında fazla mesai konusunda üvey evlat muamelesi gören bir gruptur. Zira hafta sonu herkes tatil yaparken çalıştırılırlar, herkes öğlenleri evinde ailesiyle yemeğini yerken öğlen nöbetine bırakılırlar, herkes akşam evinde ailecek sofrasına otururken onlar gece 19 .00 -20.00 nöbetine kalırlar. Ama karşılığında ek ücret, mesai alamazlar.
- Oysa hastane çalışanlarının tümü, öğretmenler, tarım çalışanları, nüfus çalışanları, maliyeciler, gardiyanlar hepsi ek ücret alırlar. Ama ne hikmetse bu kütüphane çalışanlarından esirgenir. Bu konuda bakanlığımız döner sermaye imkanları kullanılarak fazladan çalışanlara ek ücret ödenmelidir. Bu uygulandığı takdirde personel daha şevkli çalışacak ve hizmet kalitesine yansıtacaktır.

- Türk Kütüphaneciler Derneğinin Goethe Enstitüsü ile birlikte düzenlediği “Bölge Seminerleri” personelin hem motivasyonunu hem de bilgisini yükseltmiştir. Bu açıdan çok yararlı olmuştur. Bu seminerle de kütüphanecilere uyguladığımız anket sonuçları da bu durumu doğrulamaktadır.
- Kütüphane Haftalarına kütüphaneci davet edilmesi kütüphanecilerin motivasyonunu arttıran bir uygulama oldu.
- Tayin ve yer değiştirmeler konusunda hakkaniyetli davranılmalıdır. Zaman zaman aynı şartlarda iki kütüphaneciye farklı davranıldığına şahit olunmuştur. Haksızlığa uğradığını düşüne kütüphaneciler olumsuz yönde etkilenmektedir.
- İller veya bölgeler arasında dengesiz bir personel dağılımı var. Aynı ilin bazı ilçelerinde birden fazla kütüphaneci varken bazılarında yok.
- Psikolojik sorunlu personel kütüphanelerde görevlendirilmemeli. Kütüphanelerin kullanıcıları genelde çocuklardan oluştuğu için bu durum daha da bir önem kazanmaktadır. Zira Antalya İl Halk Kütüphanesinde birkaç yıl önce çocuk okuyucuya kütüphanede çalışan bir personel tacizde bulunmuştu.
- Kütüphanelerde boş olan birçok kadro olduğu bilinmektedir. Bunlara neden atama yapılmıyor?
- Unvan değişikliği ve görevde yükselme sınavının her yıl düzenli olarak yapılmalı. Birkaç yıl öncesine kadar hiçbir mesleki şart aranmaksızın Kütüphane Müdürü olunabiliyordu. Bu yanlışlığın önüne yönetmelik çıkartılarak geçildi. Ancak halen bu durum İlçe Halk Kütüphanesi Müdürlüğü için devam etmektedir. Böylece alttan yetişen lisans eğitimi almış kütüphanecilerin önleri kapatılmaktadır. Bu yanlış uygulamaya son verilmelidir.
- Kütüphanelerde görev yapan tüm çalışanların görev tanımlarının net olarak yapılmalı. Mevcut mevzuatta bu konu eksik bırakılmış. Hala bazı İlçe Halk Kütüphanelerinde, kütüphaneci personel olmasına rağmen Genel Müdürlük, kütüphaneci olmayan kişilere müdürlük vekaleti vermektedir. Bu durum Zaman zaman personel ile yöneticiler arasında sıkıntı yaşanmasına neden olmaktadır.

2. HİZMET İÇİ EĞİTİM:

- Kütüphaneciler, hem kendi rollerinin hem de kütüphanelerin gelecekte değişeceğini düşünüyorlar. Ancak mesleki gelişmeleri kendi olanakları ile izleyebilmeleri henüz tam olarak mümkün değil. Bu anlamda Türk Kütüphaneciler Derneğinin süreli yayını, “Türk Kütüphaneciliği Dergisi” önemli bir açığı kapatmaktadır. Bu nedenle kütüphaneciler hem mesleki gelişmeleri öğrenmeye hem de uygulamaya nasıl aktaracaklarını bilmek istiyorlar. Ancak kütüphanecilerin mesleki yaşantıları boyunca katıldıkları hizmet içi eğitim etkinlikleri son derece az. Video konferanslar ilgi çekici olsa da bazı olumsuzluklar yaşandığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle kütüphaneciler hem uzaktan eğitim yöntemlerinin hem de yüz yüze eğitim yöntemlerinin kullanılmasını tercih ettiklerini belirttiler.
- Genel Müdürlüğü içinde hizmet içi eğitim sorumluluğunu üstlenecek bir birimin olmadığı olamaması büyük bir eksikliklerdir.

- Bakanlık gerek kendisi mesleki yayın yaparak gerekse mevcut mesleki yayınlara kütüphanecilerin rahatça erişebilmesini sağlayarak kütüphanecileri bilgilerini güncellemeli.
Bu anlamda halen halk kütüphanelerinde çalışan ve bugüne kadar hiç hizmet içi eğitim almamış kütüphaneciler saptanarak, öncelikle onlar eğitilmelidir.

3. KÜTÜPHANEİERİN TEŞKİLAT YAPISI

- Binadan ziyade kütüphanelerin ülkemizdeki dağılımında sıkıntı bulunmaktadır. Üç büyük ilimizdeki kütüphaneler arzulan seviyede değildir. Oysa bu üç büyük il ülke nüfusunun neredeyse 1/3'ü kapsamaktadır. Örneğin gezici kütüphane tahsislerinde büyük iller gündeme gelmemektedir. Oysa bu illerde, merkeze uzak semtler bulunmakta ve buralarda da kütüphane bulunmamaktadır.
- Taşra teşkilatının yapısında sorun var, şöyle ki;
 - ✓ 81 ilde 1.117 kütüphane var. Bunlardan sadece 277'sinde Müdürlük var.
 - ✓ 81 il Halk Kütüphanesi Müdürlüğü
 - ✓ 2 Halk Kütüphanesi Müdürlüğü
 - ✓ 1 Beyazıt Devlet Kütüphanesi Müdürlüğü
 - ✓ 193'i ise İlçe Halk Kütüphanesi Müdürlüğü

Geriye müdürlük olmayan 840 kütüphane kalıyor. Bunlardan (6'sı edebiyat müze kütüphanesi, bir kısmı il halklara bağlı çocuk ve şube kütüphanesi (tam sayı bilinmiyor).

Yani, bunların büyük bir bölümü müdürlük olmayan fakat herhangi bir müdürlüğe de bağlı olmayan, daha çok kaymakamların yönetimine bırakılmış tabela kütüphaneleri.

İşte bu son saydığımız kütüphaneler Bakanlığa bağlı olsalar da organik bağları yok denecek kadar az. Ve ülke çapında mevcut olan olumsuz algının en büyük nedenlerinden biri de teşkilattaki bu açık. Yani herhangi bir yere bağlı değilmiş gibi algılanan bu müdürlük olmayan ve herhangi bir kütüphaneye de bağlı olmayan kütüphaneler.

Bu sorunu gidermek için Genel Müdürlük, Derneğimizin de katkılarıyla bir Halk kütüphaneleri Kanunu Taslağı hazırladı. Ancak taslağın kanunlaşması için Kültür Bakanlarının konuyu sahiplenmesine ihtiyaç var.

- Gözlemlenen en büyük sorunlardan biri de illerde kültür müdürlüğünün kütüphanelere yeterince ilgi göstermemesidir. Birçok kütüphane müdürü ile kültür müdürü arasında sorun bulunmaktadır. Bakanlığın bu teşkilatlanma yapısı değiştirilmeli Kütüphane Müdürleri, İllerde Valiliğe İlçelerde de kaymakamlara bağlı olmalı Kültür Müdürlüğü ardan çıkartılmalıdır.

4. KÜTÜPHANE BİNALARI

- Kütüphane binaları halka cazip gelmiyor. İç tefrişat uyumsuz ve eski donatım malzemelerinden oluşmaktadır. Ancak son yıllarda yenileme ve restorasyon çalışmalarına önem verildiği ve olumlu adımlar atıldığı gözlemlenmektedir. Bu iyileştirme sürecinin artarak sürdürülmesi gerekiyor.
- Edebiyat müze kütüphaneleri oldukça ilgi çeken bir projedir. Ancak bunlarında statülülere net olarak tanımlanmalıdır.

- En büyük sorunlardan biri de öğrenciler için etüt alanı işlevi görececek çalışma salonlarının yetersizliğidir. Bu sadece halk kütüphanelerinin sorunu değildir. Dernek olarak, Yerel Seçimler nedeniyle, siyasi Partilere ve yerel yönetimlere bu konuda çağrı yaptık.

Gezici kütüphane hizmetleri önemlidir. Ancak araç sayısı yeterli değil. Yeni alınan 10'a yakın gezici araç gayet iyi. Gezici araçlar kütüphane hizmetlerinin ve Bakanlığın reklamı açısından çok önemlidir.

Ayrıca ülkemizin coğrafik özelliği göz önüne alındığında "Gezici Kütüphane" halka kütüphane hizmetini ulaştırmada en önemli araçtır. Bu bağlamda Bakanlık, "Gezici Kütüphane" yatırımına daha fazla kaynak ayırmalıdır.

- Bakanlığa ait kütüphane binalarında başka kurumların hizmet vermesi olumsuz bir durumdur. Bu durum hem bürokrasinin hem de halkın gözünde, kütüphane olsa da olur olmasa da olur algısının yerleşmesine neden olmaktadır.

5. DEVİR

Sık Sık gündeme gelen Halk Kütüphanelerinin yerel yönetimlere devri konusu, kütüphane çalışanlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca bu bağlamda Genel Müdürlüğün kütüphaneleri yerel yönetimlere devretme konusunda net, etüt edilmiş, sonuçları belli olan bir çalışması da yok. Yani KYGM'nin bakış açısı muğlak. Burada önemli olan, kütüphaneciler kadroları ile mi devredilecekler, binalar ne olacak, materyali nasıl sağlayacaklar, hangi otomasyon sistemini kullanacaklar, bölgesel veya ülke çapında konsorsiyumlara izin verilecek mi? Görevde yükselme, atama, tayin işleri nasıl olacak? Bunların cevabının belirsiz oluşu personelde oluşan kaygıyı daha da artırmaktadır. Bu nedenle birçok ilçe kütüphanesi iş yapamaz duruma gelmiştir.

Ayrıca Halk Kütüphanesi hizmetlerinin yerel yönetimler tarafından hangi ilkeler çerçevesinde organize edileceğini açıklayan bir yasa ya da kapsayıcı bir mevzuat yoktur.

Hele, il halk kütüphanelerini Bakanlıkta bırakıp ilçe halk kütüphanelerinin belediyelere devri gibi halk kütüphanesi sistem bütünlüğünü bozacak bir uygulama tümünden yanlış ve son derece sakıncalı olacaktır. Dünyada böyle bir sistem de bulunmamaktadır. Gerek yönetsel gerekse teknik olarak tam bir karmaşa anlamına gelen böylesi bir düzenleme düşüncesi son derece yanlıştır. Bakanlığın protokolle yerel yönetimlere devrettiği 323 kütüphanenin akıbeti, sanırım bu bağlamda yol gösterici olacaktır.

6. WEB

Birer kamu kurumu olan halk kütüphanelerinin hala nasıl oluyor da birer web sayfası yok anlaşılır değil. Mevcut web sayfaları ise standart değil. Oysa Bakanlık 3 farklı içerik seviyesinde (il halk, ilçe halk ve şube kütüphaneleri) web şablonu tasarlayabilirdi. Tüm kütüphaneler de bu şablonları kullanırlardır. Böylece kurumsal imaj da pekişmiş olurdu. Vatandaş herhangi bir web sayfasını görünce bunun kütüphane web sayfası olduğunu algıladı.

7. KOLEKSİYON

- Kütüphanelerde basılı materyalin satın alınma sorunu aşılmıştır. Ancak güncel materyalin rafa çıkma süresi hala çok uzundur. Personel yetersizliğinden de kaynaklanan bu durum halkın gözünde kütüphaneler; güncel olmayan kitapların olduğu yer imajına dönüşmektedir. Bu imaj da kullanıcı sayısını olumsuz yönde etkilemektedir.
- Halk kütüphaneleri elektronik kaynaklar açısından diğer kütüphane türleri ile rekabet edememektedir. Bu nedenle halk kütüphanelerine yönelik elektronik kitaplar ve diğer kaynaklar satın alınmalı ve bunlar yine elektronik hizmetler biçiminde uygulamaya sokulmalıdır.
- Kütüphanecilikte karmaşık ve zor bir konu olan süreli yayınların yönetimi halk kütüphanelerinin başarısız olduğu bir alandır maalesef. Bugüne değin süreli yayınların bazı sayılarını satın alıp bazı sayılarını satın almamak koleksiyon bütünlüğünü engellemiştir. Elektronik dergiler ise maalesef satın alınmadıklarından erişim yoktur.
- Oysa internet üzerinde halk kütüphanelerinin kullanabileceği onlarca ücretsiz elektronik başvuru kaynağı bulunmaktadır. Genel Müdürlüğün yapması gereken bu kaynakları bir araya getirmek ve portal benzeri bir yapı ile kütüphanelerine sunmak.
- Halk kütüphaneleri basılı kitaplar dışında artık, kitap dışı materyale ağırlık vermelidir. Bu durum özellikle geleceğin kütüphane kullanıcıları olan çocukların kütüphanelere kazandırılmasında önemli bir işlev görecektir.
- Geçmiş yıllarda olduğu gibi Bakanlık kütüphanecilerinde görüşlerini alarak, mesleki yayın yapma konusunda istekli olmalıdır. Bu yayınlar kütüphanecilerin mesleki gelişimine olumlu katkı sağlayacaktır. Yine Bakanlıkça telifi alınmış çeviri yayınlarında olumlu katkı sağlayacağı açıktır.
- Genel Müdürlüğün bastığı Bakanlık yayınlarından tüm kütüphanelere gönderilmelidir.

8. BÜTÇE

Kütüphanelere ayrılan bütçe konusunda geçmiş yıllardaki yetersizliklerin kısmen aşıldığı ve iyileşme yaşandığı anlaşılıyor. Anca ülke nüfusu düşünüldüğünde kütüphanelere kişi başına ayrılan para son derece yetersizdir.

9. KURUMSAL İLETİŞİM

Genel Müdürlük ile kütüphaneler arasında iletişim sorunu yaşanmaktadır. Yeni hizmetlerin arka planı iyi anlatılamamakta, dolayısıyla bilgi eksikliğinden gelen itiraz ve tepkiler göğüslenememektedir.

Kütüphaneler, Genel Müdürlüğün, taşranın gerçeklerinden uzak, stratejisi olmayan günü biriki düzenlemeler planlamalar yaptığını söylüyor. Genel müdürlük ise kütüphanelerin iş ve planlara yeterince önem vermediğini düşünüyor. Bu yanlış anlaşılmanın aşılması ve doğru iletişim kurulabilmesi özellikle üst yönetimin kütüphaneleri yerinde görmesi ve sorunları yerinde tespit etmesi ile mümkün olacaktır.

10- Bakanlığın ve Türk Kütüphaneciler Derneği ile olan İlişkileri

Türk Kütüphaneciler Derneği (TKD) kurulduğu 1949 yılından bu tarafa tüm bilgi birikimini ve maddi imkanlarını kütüphane çalışanlarının ve kütüphanelerin gelişimi yönünde kullanmıştır.

Düzenlediği sayısız etkinlik ve yol gösterici eylemleri hep bu bağlamda olmuştur.

Türk Kütüphaneciler Derneği, Genel Müdürlüğün ne rakibidir ne de alternatifi. TKD en fazla üyesini bulunduđu, Genel Müdürlük ile her zaman iřbirliđinde olmuştur olmaya da devam edecektir.

Ancak bu durum kütüphanecilik uygulamasında ve işleyişte gördüğü yanlışları ve eksiklikleri söylemeyeceği anlamına da gelmemektedir.

Saygılarımla

Ali Fuat Kartal
Türk Kütüphaneciler Derneği
Genel Bařkanı